

TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP HÀ NỘI
TRƯỜNG NGOẠI NGỮ - DU LỊCH

KỶ YẾU
HỘI THẢO
KHOA HỌC
QUỐC TẾ

NGÔN NGỮ HỌC CHỨC NĂNG

VÀ VẤN ĐỀ

ĐA PHƯƠNG THỨC

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

FUNCTIONAL LINGUISTICS AND MULTIMODALITY

VNUP

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

28.	ĐỊNH VỊ NGÔN NGỮ TRONG KHÔNG GIAN CỦA CÁC PHƯƠNG TIỆN TRUYỀN THÔNG KỸ THUẬT SỐ Nguyễn Phương Ngân	438
29.	KHẢO SÁT CÁC LOẠI ĐỀ TRONG CÔNG ƯỚC CỦA LIÊN HỢP QUỐC VỀ LUẬT BIỂN (UNCLOS) Nguyễn Thị Cẩm Nhung	449
30.	THE PORTRAIT OF NGUYỄN HUỆ IN 'ĐẠI NAM CHÍNH BIÊN LIỆT TRUYỆN' THROUGH THE LENS OF ATTITUDINAL EVALUATIVE LANGUAGE Nguyen Thi Tinh Thy, Nguyen Lam Thang, Nguyen Thi Hoai Phuong	461
31.	DECONSTRUCTING VISUAL DISCOURSE: A MULTIMODAL PERSPECTIVE ON IMAGES IN A MEDICAL TEXTBOOK Pham Bích Ngọc, Lam Quang Dong	472
32.	AN APPRAISAL ANALYSIS OF INTERPERSONAL MEANING IN SOME VIETNAMESE ADVERTISEMENTS Pham Thi Minh Phuong	483
33.	ĐẶC TRƯNG KHÔNG KHÍ TRONG DIỄN NGÔN TRUYỆN NGẮN CỦA NAM CAO Tống Thị Hương, Nguyễn Thị Hòa	495
34.	INTERPERSONAL MEANING IN AERONAUTICAL ENGINEERING TEXTBOOKS: A MULTIMODAL DISCOURSE ANALYSIS APPLIED TO A VIETNAMESE INSTRUCTIONAL MATERIAL Tran Hong Lam, Lam Quang Dong	507
35.	EXPLORING MULTIMODAL DISCOURSE ON UNIVERSITY HOMEPAGES: INSIGHTS FROM VIETNAM NATIONAL UNIVERSITY, HANOI, AND CHULALONGKORN UNIVERSITY, THAILAND Tran Thi Anh Thu	526
36.	SỬ DỤNG DIỄN NGÔN ĐA PHƯƠNG THỨC ĐỂ PHÁT TRIỂN VỐN TỪ TIẾNG VIỆT CHO HỌC SINH LỚP 6 THEO THUYẾT ĐA TRÍ TUỆ Trần Anh Vũ, Tăng Thị Tuyết Mai	539
37.	HÌNH ẢNH TRONG PHÓNG SỰ CHÂN DUNG VỀ PHỤ NỮ TRÊN BÁO ĐIỆN TỬ TỪ LÝ THUYẾT PHÂN TÍCH DIỄN NGÔN ĐA PHƯƠNG THỨC Trần Thị Huyền Gấm	556
38.	ISSUES IN DISCOURSE ANALYSIS FROM A FUNCTIONAL PERSPECTIVE THEORY AND PRACTICE Tran Thi Kim Tuyen	570
39.	PHÂN TÍCH MỘT SỐ POSTER PHIM ĐIỆN ẢNH VIỆT NAM TỪ GÓC NHÌN NGỮ PHÁP HÌNH ẢNH Trần Thị Vân	589
40.	VIETNAMESE RAP MUSIC VIDEOS FROM THE PERSPECTIVE OF MULTIMODAL DISCOURSE ANALYSIS Trinh Van Khoat, Tran Thi Phuong Ly, Phung Thi Bích Ngọc	603
41.	POSTER PHIM TRUYỀN HÌNH HÀN QUỐC NHÌN TỪ LÝ THUYẾT NGỮ PHÁP HÌNH ẢNH Trịnh Khánh Hiến	622
42.	ĐẶC ĐIỂM NGÔN NGỮ ĐÁNH GIÁ GIỌNG ĐIỆU TRONG CÁC BÀI BÌNH LUẬN TRÊN BÁO TUỔI TRẺ VÀ NHÂN DÂN Trương Thị Mỹ Hậu, Bùi Thị Thúy Hằng, Phan Nguyễn Trà Giang	636
43.	GRAMMATICAL METAPHOR IN ENGLISH MEDICAL DISCOURSE: A SYSTEMIC FUNCTIONAL DESCRIPTION Vu Thi Mau	659

HÌNH ẢNH TRONG PHÓNG SỰ CHÂN DUNG VỀ PHỤ NỮ TRÊN BÁO ĐIỆN TỬ TỪ LÝ THUYẾT PHÂN TÍCH DIỄN NGÔN ĐA PHƯƠNG THỨC

Trần Thị Huyền Gấm¹

Tóm tắt: Trên cơ sở lý thuyết và phương pháp phân tích diễn ngôn đa phương thức do Kress và Theo van Leeuwen đề xuất, bài viết làm rõ đặc điểm, hiệu quả tạo nghĩa của hình ảnh trực quan trong diễn ngôn phóng sự chân dung về phụ nữ từ nguồn báo điện tử. Hình ảnh trong diễn ngôn thực hiện đồng thời ba siêu chức năng kinh nghiệm, tạo văn bản, liên nhân bằng ba loại ý nghĩa tương ứng là nghĩa kinh nghiệm, nghĩa cấu trúc và nghĩa tương tác. Đa số hình ảnh trực quan trong phóng sự chân dung về phụ nữ trên báo điện tử mang nghĩa tường thuật. Các chi tiết mang nghĩa trong ảnh được nhấn mạnh thông qua bố cục của ảnh. Đối tượng trung tâm ngữ nghĩa của hình ảnh là nhân vật nữ được đặt ở vị trí trung tâm khung hình với mức độ nổi bật cao. Tác giả hình ảnh sử dụng những cách tạo tương tác với người xem bằng các yếu tố kỹ thuật thể hiện trong hình ảnh như góc chụp, kích thước khung hình. Ba loại ý nghĩa khẳng định vai trò của hình ảnh trực quan trong diễn ngôn phóng sự chân dung phụ nữ. Hình ảnh chứa đựng một lượng thông tin lớn mà ngôn từ không đề cập, là minh chứng cụ thể, thông tin bổ sung cho nội dung thông báo của diễn ngôn. Cùng với ngôn ngữ, hình ảnh góp phần bộc lộ tư tưởng, thái độ về người phụ nữ của tác giả, giúp tăng cường hiệu quả giao tiếp giữa diễn ngôn với độc giả.

Từ khóa: Phân tích diễn ngôn đa phương thức, hình ảnh, diễn ngôn, phóng sự chân dung, phụ nữ.

Abstract: Based on the theory and method of Multimodal Discourse Analysis proposed by Kress and Theo van Leeuwen, the article clarifies the characteristics and meaning-making effects of visual images in the portrait reportage discourses on women in online newspapers. Images in the discourse simultaneously perform three metafunctions: the ideational, the textual, and the interpersonal through three corresponding meaning types: ideational meaning, textual meaning, and interactive meaning. Most visual images in the portrait reportages on online newspapers have narrative meaning. The meaningful details in the images are emphasized through the composition of the images. The semantic central object of the image is the female character placed in the centre of the frame with a high level of prominence. The image's author uses technical elements such as shooting angle and frame size in images to create interaction with the viewer. The three meaning types affirm the role of visual images in the portrait reportage discourses on women. Images contain a large amount of information that language does not mention; they are concrete evidence and supplement information for the content of the discourse. Together with language, images contribute to revealing the author's thoughts and attitudes about women, helping to increase the effectiveness of communication between the discourse and the reader.

Keywords: Multimodal discourse analysis, image, discourse, portrait reportage, women.

¹ Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Phân tích diễn ngôn đa phương thức là một phương pháp phân tích diễn ngôn trong tín hiệu học. Lý luận của phân tích diễn ngôn đa thức cho rằng việc xây dựng ý nghĩa trong văn bản tương tác phụ thuộc vào ảnh hưởng và tác dụng tương hỗ của tài liệu kí hiệu đa phương thức, chứ không chỉ giới hạn ở hệ thống ngôn ngữ; những phương thức giao tế khác như tranh ảnh, âm thanh, màu sắc cũng có tác dụng như vậy trong xây dựng ý nghĩa. Phân tích diễn ngôn bằng hướng phân tích đa phương thức – chức năng hệ thống, phân tích đặc điểm của ngôn ngữ và hình ảnh trong diễn ngôn là điều cần thiết để phân tích diễn ngôn một cách toàn diện, đồng thời hiểu về các tín hiệu khác kèm theo ngôn ngữ cũng là một cách để mở ra những tầm nhìn mới về ngôn ngữ. Phân tích diễn ngôn đa thức bắt đầu phát triển từ giữa thập niên 1990 với công trình của Kress và van Leeuwen (1996) có tên gọi *Reading Images: The Grammar of Visual Design* [4]. Trong *Photos in the News: appraisal analysis of visual semiosis and verbal-visual intersemiosis* [1], Economou (2009) đã vận dụng khung phân tích hình ảnh của Kress và van Leeuwen để nghiên cứu hệ thống hình ảnh trong bản tin thời sự. Ở Việt Nam, Tôn Nữ Mỹ Nhật là người có nhiều nghiên cứu về Phân tích diễn ngôn đa phương thức. Tôn Nữ Mỹ Nhật (2015) đã tổng hợp một số vấn đề lí luận và thực tiễn của lí thuyết phân tích diễn ngôn đa thức trong bài *Phân tích diễn ngôn đa thức: Một số vấn đề lí luận và thực tiễn* [8], (2017) áp dụng đường hướng này để nghiên cứu về đồng dao, diễn ngôn toán học cho trẻ em với các nghiên cứu Đồng dao: Nghiên cứu so sánh từ cơ sở phân tích diễn ngôn đa thức – chức năng hệ thống, A multimodal analysis of mathematical discourse in English for young learners [9]. Ngoài ra, Trần Thị Huyền Gấm (2019) [10] đã áp dụng mô hình phân tích hình ảnh của Kress và van Leeuwen để nghiên cứu về hình ảnh trong bản tin trên báo mạng điện tử.

Kress và van Leeuwen (1996) đã khẳng định sức mạnh thống trị của ngôn ngữ hình ảnh trong truyền thông đại chúng. Bên cạnh ngôn ngữ, hình ảnh minh họa giữ vai trò rất quan trọng trong diễn ngôn báo chí. Trong các thể loại báo chí, phóng sự chân dung là thể loại thông tin về con người (cá nhân hoặc tập thể) có thật, cụ thể, tiêu biểu, điển hình, đáp ứng yêu cầu thông tin thời sự. Hình ảnh minh họa giúp giới thiệu một cách trực tiếp nhất chân dung nhân vật đến với người đọc. Việc hiểu hình ảnh, vai trò tạo nghĩa của hình ảnh trực quan trong diễn ngôn phóng sự chân dung nhân vật là điều cần thiết. Với đối tượng phản ánh là phụ nữ, việc lựa chọn và sử dụng hình ảnh không chỉ là sự minh họa cho nội dung ngôn từ mà còn cho thấy thái độ, nhận thức về phụ nữ trên truyền thông hiện nay. Với lợi thế công nghệ, báo điện tử có khả năng sử dụng kết hợp đa dạng các tín hiệu giao tiếp, gồm ngôn ngữ, hình ảnh, âm thanh... Trong đó, ngôn ngữ và hình ảnh là những yếu tố không thể thiếu trong phóng sự chân dung nhân vật trên báo điện tử. Vì thế, trong bài báo này, trên cơ sở lí thuyết và phương pháp phân tích diễn ngôn đa phương thức do Kress và Theo van Leeuwen đề xuất, chúng tôi nghiên cứu hình ảnh minh họa nhằm làm rõ đặc điểm, hiệu quả tạo nghĩa của hình ảnh trực quan trong diễn ngôn phóng sự chân dung về phụ nữ trên báo điện tử.

2. CƠ SỞ LÝ THUYẾT VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Cơ sở lý thuyết

2.1.1. Phân tích diễn ngôn đa phương thức

Phân tích diễn ngôn đa phương thức, bắt nguồn từ những năm 1990, là hướng nghiên cứu diễn ngôn quan tâm đến sự kết hợp của nhiều phương tiện và hình thức giao tiếp khác nhau để truyền đạt ý nghĩa. Phân tích diễn ngôn đa thức phát triển trên cơ sở quan điểm của Halliday về tín hiệu

KỶ YẾU
HỘI THẢO
KHOA HỌC
QUỐC TẾ

NGÔN NGỮ HỌC CHỨC NĂNG

VÀ VẤN ĐỀ

ĐA PHƯƠNG THỨC

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
FUNCTIONAL LINGUISTICS AND MULTIMODALITY

ISBN: 978-604-43-5199-5

9 786044 351995

SÁCH KHÔNG BÁN